

САВРЕМЕНА РУСИНИСТИКА ДАНАС И У
БУДУЋНОСТИ
КЊИГА САЖЕТАКА

СУЧАСНА РУСИНИСТИКА НЕШКА И У
БУДУЧНОСЦИ
КЊИЖКА АБСТРАКТОХ

17. до 19. 8. 2023.

Филозофски факултет у Новом Саду

Филозофски факултет

2023

UNIVERZITET U NOVOM SADU
FILOZOFSKI FAKULTET NOVI SAD
ОДСЕК ЗА РУСИНИСТИКУ
21000 Novi Sad
Dr Zorana Đinđića 2
www.ff.uns.ac.rs

Матица русинска

За издавача
Проф. др Ивана Живанчевић Секеруш

Главни уредник:
Проф. др Михајло Фејса

Припрема електронског издања:

Игор Лекић

ISBN
978-86-6065-770-3

URL
<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-770-3>

Филозофски факултет

2023

Забрањено прештампавање и фотокопирање. Сва права задржава издавач и аутор.
Садржај и ставови изнети у овом делу јесу ставови аутора и не одражавају нужно ставове Издавача, стога Издавач не може сносити никакву одговорност према њима.

PhD Paul R. Magocsi
Ukrainian Studies, University of Toronto

FANTASY OR REALITY?
THOUGHTS ON THE FUTURE OF CARPATHO-RUSYN STUDIES

Each country where Carpatho-Rusyns live should have at that country's most prestigious university at least one permanent professorship, department or research institute that specializes in one or more disciplines (language, history, literature, ethnography, religion) in Carpatho-Rusyn studies. Students enrolled in such programs – future Carpatho-Rusynists – should be required to enroll in courses of a comparative nature – general linguistics, histories of neighboring countries, comparative literature, etc. An even more stringent requirement concerns knowledge of languages. Aside from minimally three languages – Rusyn, one's own state language, and English – every Carpatho-Rusynist would have to know at least three other languages that functioned at one time or another in Carpathian Rus'.

Key words: Carpatho-Rusyn studies, Carpatho-Rusynist, Rusyn, state language, English, comparative linguistics, comparative literature.

Проф. др Олена Дуць-Файфер
duc.olena@wp.pl

СУЧАСНЫ РЕВІТАЛІЗАЦІЙНЫ ДІЯНЯ В ПРОСТОРИ ЛЕМКІВСКОГО ЯЗЫКА І КУЛЬТУРЫ – МОДЕЛІ, СТРАТЕГІІ, ЕФЕКТЫ

Пунктом выходу до представліня ревіталізацыйных діянь буде оціна теперішньої кондиції лемківскога языка, ступени його загрожыня на основі кількістных і якістных даных. Пак здефініюваны останут основны прычыны і обшыры асиміляцыйных процесів так з перспектывы узагальненой, як і зосередженой на лемківскій специфіці в. На тій основі запрезентуваны останут ревіталізацыны діяня підниманы през лемківскы середовиска/ організації ввнутри спільноты, як тіж во спілпрацы з зовнішніма інституцыяма, предо вшыткым науковыма, довершаючыма концепціі заангажуваной гуманістыкы. Лемківскій язык і культура конфронтуют ся в тым просторі з інчыма подібныма ім як ходит о статус і загрожыня. Тым способом творит ся рефлексія што до стратегій і способів ревіталізаціі, опрацовуваны сут практычны ревіталізацыйны вказівкы, зінтегрованы середовиска меншыново-науковы з ріжных держав і континентів выступуют з постулятама до політычні активных сфер. Лемківскій язык ест єдным з найактывнійшых в тых програмах і проєктах. Зілюструване то остане конкретныма примірама ревіталізацыйных діянь.

Ключовы слова: лемківскій/русиньскій язык, загроженный язык, культурово-етнічным контексті, ревіталізація.

Проф. др Михайло Фейса
Филозофски факултет, Одзелене за русинистику
fejsam@gmail.com

5 ДЕЦЕНИЇ ВИУЧОВАНЯ РУСКОГО ЯЗИКА НА УНИВЕРЗИТЕТУ У НОВИМ САДЗЕ

Одзелене за русинистику на Филозофским факултету у Новим Садзе ше находзи на верху образовней вертикали при войволянских Руснацох. Представя найвисше образоване на руским язике. Одзелене за русинистику почало егзистовац як Лекторат руского язика и литератури, хтори основани 1972. року. Лекторат постал часц Института за педагогию 1979. року а 1981. року прероснул до Катедри за руски язык и литературу. Катедра пременована до Одзеленя за русинистику под час акредитованя своєї новей студийней програми, на основи Болоньскей декларації. Нови курикулум Одзеленя акредитовани 2008. року.

Случай руского язика хтори у службеним хаснованю уж даскельо децениї, як у покраїнских органах, так и на території шейсцох општинох у хторих Руснаци жию у значним чишле, вшелїяк же представя приклад за велї розвитши европски дружтва и держави. Законодавство Сербії у подполносни у складу зоз напрямками наведзенима у Рамиковей конвенції за заштиту националних меншинох, хтору принесол Совет Европи. Мож повесц же Сербия/Войводина обезпечела вельке довириє же меншински права у обласци образования, як и у обласцох култури, информованя и службеного хаснованя руского язика и писма буду, голем у значней мири, почитовани. Егзистоване Одзеленя за русинистику у Новим Садзе свойофайтове потверджене того твердзеня. Понеже руска популяция у Войводини/Сербії досц мала (11.483 членох по попису жительствова 2022. року), Одзелене за русинистику специфичне пре релативно мале число студентох. Наставніки на Катедри за руски язык и литературу почали робиц у окремих обставинох, у смислу же перше мушели науково описац свойо предмети и аж вец их могли преподавац на университетским уровню. То резултовало зоз публикованьом даскелїх капиталних творох од винїмно велького значеня за русинистику и славистику. Пообщено патраци, автор у роботі описує розвой и досяги Одзеленя.

Ключни слова: Одзелене за русинистику, високе образоване, руски язык, наставни план и програма, руска меншина у Сербії.

Проф. др Михаил Капраль
Мадяры

СЛОВОТВОРЕННЯ ДНЕСНІХ ВАРІАНТУВ РУСИНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА: ПРОВБА ПОРУВНАТЕЛЬНОГО ИЗГЛЯДОВАНЯ

При ушыткуй общности культурной дїдузнины и генетичнуй близости языковых діалектув днешні варіанти русинського літературного языка днесь мавуть меже собов читавый розділ. У сьом изгядованню представленый порувнателный аналіз єдного языкового фрагмента – словотворных категорій и мікрокатегорій, скапчаных з назвов особы, у каждом из варіантув літературного языка Русинув экс-Югославїї, Словакїї, Польщі, Мадярцины и Украины.

„Оціночность” (примір лем по єдному словови из каждого варіанта иппен у сякум шорови): *легиньчок, хлопчатко, мамичка, дїдик, неборача*; „демінутативность”: *пастирчок, школярик, хлопчык, дїтвача, воячок*; „аугментативность”: *толвайско, чловечиско, дївчатиско, хлописко, жониска*; „жунськость”: *танєчнїца, газдыня, Лемкыня, виргошка, школкарька*; „жона”: *колесарка, попада, старостина, бирувка, дякуля*; „невзрослость”: *кральович, циганча, Лемчатко, жыдувча, малярчук*; „совмістность”: – , – , *спївродак, соучастник, сопутник*; „бывшый”: *екскраль, експрезидент, експрезидент, экс-шампіон, –*; „зберателность”: *чловечество, клієнтела, духовенство, воячня, учительство*; „абстрактное явленя”: *легиньство, лайдацтво, лемківскїст, дїточость, ваярство*; „місто”: *стражарня, столярня, токарня, возарня, колесарня*; „старшый, главный”: *надвладика, надпоручїк, архїєпіскоп, надначальник, надпоручник, наджупан*; „меншый; помучник”: *поддиякон, підплуковник, контрадмірал, пудофіцер, пудбрехач*; „родство”: *прабаба, прадїдо, прадїдо, братняк, братанич*; „некровное родство”: *мачох, мачоха, мачоха, отчим, стрыйна*; деріваты з не-: *нехлоп, нелюд, нелемко, непрофєсіонал, недоганїш*; „противник”: *антифашиста, антїсемїта, анцикрїст, антїкомунїста, антїхрїст*; „подобность”: *негроїд, – , – , – , –*; „выимковый”: *обер-крадош, надчоловік, надчловек, надчоловік, надчоловік*; „односный признак”: *лесарски, дїзайнерський, лемківскїй, жїванський, уніатський*; „принадлежность”: *школяров, отчїй, бабин, вутцюв, тютчин*; „якостный признак”: *лицемерни, газдовливый, дурбакуватий, дїтваковитый, валяховатый*; „тіпова дїя”: *шоферовац, фраїрчїти, парїбчїти, бетярити, валяговати*; „надїляти (надїляти ся) якостями особы”: *покатолїчиц, пословакїзовати, сполячїти, помадярити, порусначїти ся*; „адвербіалность”: *по учительски, по русиньскы, по лемківскы, по хлопськы, по русиньскы*.

Окрем ушыткого подобное изгядованя языковых єдинок, їх словотворнуй структуры и иншых особостюв в каждом из днешнїх варіантув літературного языка годно помочи „інвентаризовати” русинські языкові елементи сперед їх уніфікацієв у будучности.

Ключові слова: русинське словотвореня, словотворна серсама, словотворнїї категорїї, языкова уніфікація.

Др. Маріанна Лявинец-Угрин
Католический университет им. Петера Пазманя
Институт Центральной Европы
Будапешт, Мадярщина
mariann.ljavinecz@gmail.com

КОМЛОВШСЬКИЙ ДІАЛЕКТ РУСИНСЬКОГО ЯЗЫКА У ЗЕРКАЛІ НАУЧНЫХ ИЗГЛЯДОВАНЬ

Абстракт: Перві научні изгядованя комловшського діалекта русинського языка провюв знамый мадярський ученый славіст Е. Балецький у 1952–1954 роках. У тот час у Комловщі обывало коло 900 Русинів. Главными ёго информантами были корінні комловчаны: старі люди, молодеж и діти. Результаты своїх бадань вун опубліковав у шорі научных статей, у котрых описав 372 лексичных мадяризмів, у тому числі путь їх проникнення у комловшський діалект. Вшыткого Е. Балецький позбрав 3 000 лексичных единиць. Він плановав составити діалектний словарь с. Комловшка, айбо довести до завершіня свою роботу ёму не подарило ся. Послі смерти Е. Балецького перебігом 40 років изгядованя комловшського діалекта выйшло з поля позура мадярських ученых. У 1995 році изгядованям комловшського діалекта заняв ся Гергей Бенедек. Свою полёву роботу він продовжав вести до 2014 рока. На тот час у Комловщі обывало уже у два раз меньше Русинув, коло 400 душ. Информантами Гергея Бенедека были старші люди. За 20 років бадань ученый обернув свій позур на вто, ош многі лексичні единиці локального діалекта Комловшкы з часом щезли и пропали з каждоденного хоснованя. Попри многочисленных научных работ, діла комловчан розробив критерії, котрі можуть стати оснований при розробці письменного языка комловчан. Своёв работов Гергей Бенедек внес великий внесок у сохраненя комловшського діалекта, котрый на данный момент стоїть на грані вымираня.

Ключові слова: русинський язык, комловшський локальний діалект, Еміль Балецький, Гергей Бенедек.

Доц. Мгр. Валерій Падяк, к. н.
Пряшівський університет

ПРИЧИНЫ, ЦІЛІ И ПРИНЦИПЫ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ «ЯЗЫЧІЯ» У ТВОРАХ КАРПАТОРУСИНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРЫ ХІХ СТОЛІТЯ

По старославянським (9-16 ст.) и славено-руським (конець 16. ст. – 30-ті рр. 19. ст.) языках, котрі сповняли функцію языка книжной традиції, и то про доста тонку версть інтелігенції, од середини ХІХ столітя у карпатських Русинів, и на далші сто років, розвила ся и мала читавой місто культура «язычія» – нигда и никым не стандардізованой (не граматізованой) языковой сістемы, котра сповняла функцію літературно-писемной нормы. У тім «языку» (на противвагу народній русинській бесіді) розвила ся літературна творчость многих писателів-будителів. Сесе культурне наслідство карпаторусинського народа у сочасну добу мож популаризовати трояко: 1) у формі факсімілных перевыдань; 2) в умелецькім перекладі на сочасный русинський язык; але майпродуктивным, на наш позір, обстає третій варіант – транслітерація текстів, котрі суть писані у язычію. Статя выясняє причины, цілі и принціпы транслітерації творів карпаторусинської літературы ХІХ столітя – важного духовного наслідства карпаторусинського народа.

Ключові слова: язычіє, транслітерація, старославянський язык, славено-руський язык, язык книжной традиції, карпатські Русины, карпаторусинська література.

Prof. dr Valentina Sokolovska
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

DEMOGRAFSKE ODLIKE RUSINA U VOJVODINI: PRILOG PROUČAVANJU ETNIČKIH IDENTITETSKIH KARAKTERISTIKA I JEZIČKE VITALNOSTI

Rad se bavi proučavanjem odabranih demografskih struktura Rusina na području Vojvodine kao osnovnih predispozicija akulturacionih procesa koji se odvijaju na ovim prostorima. Kao prilog proučavanju pomenutih akulturacionih procesa, u radu će se posvetiti pažnja i analizi homogenih i heterogenih brakova koji su Rusini sklapali u periodu od 2002. godine. Nadalje, od demografskih karakteristika, između ostalih, ističemo brojnost grupe i upotrebu maternjeg jezika, kao jednog od važnih etničkih markera koji imaju veliki značaj u očuvanju etničkog identiteta. Analiziraćemo i vitalnost drugih manjinskih jezika na prostoru Vojvodine, kako bismo bolje razumeli kapacitet rusinskog jezika u očuvanju etničkog identiteta. Istraživanje se bazira na podacima popisa stanovništva obavljenog na području Republike Srbije u 2002. i 2011. godine, kao i demografskih statistika Republičkog zavoda za statistiku objavljenih u tom periodu. Osim ovih podataka, koristićemo i rezultate odabranih socioloških istraživanja koji omogućavaju jedan sadržajni pogled na društvenu dinamiku Rusina koji žive na prostoru Vojvodine.

Ključne reči: Rusini, Vojvodina, akulturacija, etnički identitet, jezička vitalnost.

Dr Nina Ilić
istraživač-saradnik

PONOVLJENO ISPITIVANJE ETNOLINGVISTIČKE VITALNOSTI RUSINA U VOJVODINI

Etnolingvistička vitalnost jezičke zajednice govori o potencijalu koji ta zajednica ima da se održi u budućnosti. Istraživanje sprovedeno 2017. godine na uzorku od 30 ispitanika pokazalo je da rusinski jezik ima potencijal da opstane u budućnosti kao službeni jezik manjine u Vojvodini, pre svega na osnovu rezultata dobijenih vezano za identitet i osećaj pripadnosti ove jezičke zajednice (Ilić, 2019). Cilj trenutnog istraživanja je da ponovo ispita etnolingvističku vitalnost rusinske zajednice, uz pomoć upitnika o uverenjima o etnolingvističkoj vitalnosti, engl. BEVQ (Beliefs on Ethnolinguistic Vitality Questionnaire). Rezultati pilot istraživanja, sprovedenog na 24 ispitanika, 10 iz starije i 14 iz mlađe generacije, većinom su u saglasnosti sa prethodnim istraživanjem. U pojedinim delovima upitnika, dobijene su više ocene za rusinski jezik (na primer na skali koja meri koliko je moguće ostvarenje ciljeva). Međutim, jedna dimenzija upućuje na to da se situacija promenila u korist jezika većinskog stanovništva. Dok su rezultati prethodnog istraživanja bili ubedljivo u korist rusinskog jezika kada je u pitanju osećaj pripadnosti zajednici, ispitanici su ovog puta dali više ocene za svoj osećaj pripadnosti srpskoj zajednici. Važno je naglasiti da se oni i dalje dominantno osećaju kao Rusini, te da ocene nisu dostigle apsolutne vrednosti. Ipak, u poređenju sa ispitanicima testiranim 2017. godine, oni se više osećaju i kao Srbi. Potrebno je proširiti uzorak kako bi se potvrdili dobijeni rezultati.

Ključne reči: sociolingvistika, etnolingvistička vitalnost, Rusini u Vojvodini, jezik manjine.

Проф. др Стефана Пауновић Родић
Проф. др Далибор Соколовић
Филолошки факултет Универзитета у Београду
stefanapaunrodic@fil.bg.ac.rs
dalibor.sokolovic@fil.bg.ac.rs

ШТА ЗА МЕНЕ ЗНАЧИ ПОЈАМ „МАТЕРЊИ ЈЕЗИК“?
(ПОГЛЕД ИЗ УГЛА РУСИНА У ВОЈВОДИНИ)

Рад представља допринос дискусији о појму „матерњи језик“ у вишејезичним срединама, на примеру припадника русинске заједнице у Војводини. Дефиниције овог појма варирају, полазећи од фактора порекла особе, преко њене идентификације (унутрашње или спољашње) и језичке компетенције, до функције коју матерњи језик може да врши у комплексу идентитета одређене заједнице. Различита су и решења која државне администрације у савременим европским земљама примењују у процесу прикупљања података о броју говорника неког језика. Рад доноси резултате истраживања језика чланова русинске заједнице у Војводини, које се под називом „Рањиви језици и језички варијетети у Србији“ реализује у оквиру програма „Идеје“ Фонда за науку Републике Србије.

Кључне речи: русински језик, русинска заједница у Војводини, матерњи језик, национални идентитет.

Проф. др Юлиан Рамач
Филозофски факултет, Универзитет у Новим Садзе
ramacyu@gmail.com

РОБОТА НА РУСКЕЈ ЛЕКСИКОГРАФИЈИ ИЩЕ НЕ ЗАКОНЧЕНА

И попри потераз видатих словнікох руского языка, пред рускими лингвистами стої ище широке необробене польо. З тей нагоди думама на двотомни *Словнік руского народного языка* (2017) и школски приручнік *Frazeološki rečnik srpskohrvatskog jezika* (1987), хтори ище не тримама за закончени: после обявйованя тих двох словнікох зазначели зме ище таки слова и вирази хтори не були унешени до нїх. Же бизме тоти два словніки дополнели, требало би предлужиц записовац и преверйовац народну лексику и фразеологию. Таки слова будзе требац обявиц у додатку гу *Словніку руского народного языка*, а фразеологийни вирази обявиц у новим виданю.

Ключни слова: руски народни язык, словнік народного языка, фразеологийни словнік.

Проф. др Канаме Окано
Градски универзитет за стране студије у Кобеу,
Факултет за стране студије, Одсек за русистику
okano_kaname@inst.kobe-cufs.ac.jp

СТАТУС *ДА*-КОНСТРУКЦИЈЕ У ЈЕЗИКУ ВОЈВОЂАНСКИХ РУСИНА

Русински језик којим се служе војвођански Русини налази се већ 280 година у инојезичком окружењу. Последице овог дуготрајног језичког контакта су присутне скоро на свим нивоима структуре русинског језика и неке од особина добијених приликом језичког контакта су већ у потпуности укоренење или се тек налазе у процесу укоренења. Једним од таквих примера служи употреба српске или хрватске *да*-конструкције уместо исконски русинске конструкције са инфинитивом. Споменута аналитичка конструкција се сматра једним од основних обележја припадности такозваном балканском језичком савезу чији припадници су у потпуности или у некој мери изгубили инфинитивну конструкцију (уп. срп. *Треба да одем код лекара / Треба отићи код лекара*; буг. *Трябва да отида на лекар*). Претходна истраживања показују да се уочава позајмљивање или карикирање *да*-конструкције у језицима досељника који се дуготрајно налазе у српском или хрватском језичком окружењу иако у њиховим језицима не постоји иста или слична конструкција. Овај рад има за циљ да размотри употребу конструкције „*да* + презент“ у војвођанском русинском језику и да разјасни данашњи статус наведене конструкције и услове за њену употребу уместо нормативне инфинитивне или других семантички блиских конструкција. Приликом разматрања у обзир ће доћи не само савремени корпус који садржи текстове различитих жанрова, већ и језички материјали од прве половине XX века када је настала прва књижевна норма русинског језика у Војводини.

Кључне речи: синтакса, семантика, *да*-конструкција, језички контакт, русински језик.

Мр Гелена Медеши

ЛЕКСИЧНИ ПАРАЛЕЛИ: РУСКИ ЛИТЕРАТУРНИ ЯЗИК И ЗЕМПЛИНСКОТЕПЛИЦКА БЕШЕДА

О подобности руского языка з другима языками зоз дияхронийного аспекту обробйовани руско-сербски контакти, руско-мадярски, руско-немецки и руско-українски. Медзитим, руско-восточнословацким контактом по тераз не пошвецована векша увага, та у тей роботы обробени слова хтори у восточнословацки бешедох, окреме у земплинскотеплицкей бешеди и руским литературним языку исти або барз подобни. Понеже ше язични контакти найобачлївше виражую у лексики и фразеологїї, фонологийни, морфологийни и синтаксични уровень описани лем у мири у хторей є релевантни за обачованє розликох. За вигледовацки корпус похасновани Словнїк бешеди словацкей земплинскотеплицкей (Krátky slovník nářečia slovenského zemplínskoteplického) Терезїї Кубанїйовой, зоз хторого слова поровновани у Словнїку руского народного языка др Юлиана Рамача. Гу роботы зложени и словнїк одреднїцох (лексемох и фразеологийних виразох/присловкох) яки ше хаснує у земплинскотеплицкей бешеди и литературним языку войволянских Руснацох.

Ключни слова: земплинскотеплицка бешеда; руски литературни язык; руска бешеда, лексика; фразеология

ПРЕДЛОЗИ СА ГЛАГОЛИМА КРЕТАЊА У РУСИНСКОМ, СРПСКОМ
И ПОЉСКОМ ЈЕЗИКУ

Први и једини који је сагледавао језичке релације пољско русинске је отац др Хаврилиј Костељник у чланку *Дзе спада наша бешеда (Проза на бачванско-сримским руским литературним језику, Руске Слово, Нови Сад 1975)*. Мене посебно занима место русинског језика међу словенским језицима па за потребе овог истраживања проучавам предлоге у једном јужнословенском језику (српском) и једном западословенском језику (пољском) у односу на русински; на пример: у реченици *мало то на свету има људи*, у сва три језика се користи исти предлог и исти падеж: рус. *мало то на швеце людзох*, пољ. *mało to jest na świecie ludzi*. Сврха овог рада је да прикаже разлике и сличности у дистрибуцији преглога који описују кретање у три словенска језика. У ово истраживање сам укључио и предлоге с глаголима који не означавају кретање у буквалном смислу него изражавају радњу друге врсте – попут глагола *навикнути на нешто, гледати на*. Претпоставка је да ће се након овог истраживања утврдити слични али не исти односи између три горе споменута језика.

Кључне речи: поредбена граматика, русински језик, српски језик, пољски језик, предлози, синтакса.

Мср Зинаида Будински
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду
zinaida.budinski@gmail.com

АНГЛИЦИЗМИ У БЛОГОХ *РУТЕНПРЕСА* / *РУСКОГО СЛОВА*

За потреби теј работи бул вигледовани сайт *Рутенпрес* / *Руске слово* од 2016-2021. рок зоз акцентом на блоги. Вигледовани корпус английских словох, як ше хасную, хтори найфреквентнейши, чи ше хасную у фонетским вигваряню чи су присподобени нашому языку, чи ше хасную у оригиналней форми, чи им ше значене вименело у нашим языку. Найинтересантнeши блоги, прето же ше ту найвецей хаснуе сучасна бешеда, окреме при младших особох, и сами англицизми у векшей мири як у обичних новинских статьяох. Приклад: **slogan**: слоган - „...и держава пробовала з помоцу слоганох „нагнац“ жени же би почали масовно дзеци народзовац...” (Блоги, 17. марец 2018).

Тема англицизموх у руским языку уж обрабана од даскелїх наших авторох наукових роботох, насампредз од др Михайла Фейси (1990, 2019). Англицизми у найвекших случайох вошли до нашого языка преїг сербского. Барз су части у информативних жридох, наукових, тарговини, информатики, а вец и у бешедним вокабулару. Метода видгледованя у основи морфлогийна анализа. Кед ше гутори о интегрованю англицизموх до нашого языка, не дума ше лем на язични елементи, але и на даедни пошлїдки хтори провадза пременки у язичней структури.

Ключни слова: руски язык, англицизми, интегроване, морфологийни уровень.

Проф. др Кветослава Копорова

ОРТОЕПІЯ В РУСИНЬСЬКОМУ ЯЗЫКУ НА СЛОВАКІЇ

Кажды нормативны язык диспонує правилами говореной і писаной подобы. Концём рока 2022 вышли першы в історії ортоепічны правила в русиньскім літературнім языку на Словакії ведно з ортоепічным словником. Штудія представляє дакотры лінгвістичны (і соціолінгвістичны) вопросы, котры рішали авторы при творіню правил нормативной высловности і ортоепічного словника.

Ключові слова: русиньскій язык, ортоепія, ортоепічний словник, нормативны язык.

Мср Славица Чельовски
ОШ Братство єдинство, Коцур
slceljovski@gmail.com

РОДОВА ПЕРСПЕКТИВА У НОВЕЙ НОРМАТИВНЕЙ ЛИТЕРАТУРИ

Два капитални діла рускей лексикографії – *Правопис руского языка зоз правописним словніком* проф. др Михайла Фейси и мр Гелени Медеши (2021) и *Английско-руски словнік* проф. др Михайла Фейси, мср Марини Шлемендер и мср Славици Чельовски (2022) – представляю фундамент новей нормативней литературы руского языка. За розлику од першого Правопису руского языка Миколи М. Кочиша (1971), до другого *Правопису руского языка зоз правописним словніком* унєшени ришення за даскельо нови терминологийно-лексични целосци. Окремна увага авторох-нормовачох пошвєцена, окрем сучасней дружтвеной, духовней и екологийней терминології, и родовой терминології (Фейса – Медеши 2021: 13; Фейса и др. 2022: 6). Понеже у юнию 2024. року ступа на моц закон зоз хторим ше предписує обовязне хаснованє родова чувствительного языка (РЧЯ), професор Фейса зоз своїм тимом предложел ришення и за одредзени сегменти тей обласци, хтора постава вше значнейша бо ше нешка у руским языке зявює потреба за означованьом дзепоедних професийох и титулох жєнох хторих не було у 20. вику. Гоч ше, генерално патрачих, нормоваче намагали опредзельовац лєм за єдну лексему хтора би мала одвитовац єдному поняца, одступаня сущєствую. У роботы авторка анализує обидва случайі.

Ключни слова: руски язык, норма, родова перспектива, нормативна литература, категория граматичного роду, меновніки женского роду.

НАГРАДУ ЗАСЛУЖУЄ И ДУХНОВИЧ И РУСКА ЛИТЕРАТУРА

За 20 роки од 1997. по 2017. рок награду за најлепшу кніжку написану у єдним року хтора ноши мено Александар Духович достали 20 кніжки, 22 писательох. Практично, припознане за високи уметніцки досяги додзелене преїг наградзених писательох каждой литератури, односно литератури витвореной на шицких вариантах русинского языка, а мож повесц и же припознане достали скоро и шицки жанри уметніцкого слова та и по возрасту, од тей за наймладших, по найозбыльнейши и найкомпликованейши сучасни литературни вислови. Медзи значнима рускими писателями хтори творя на сримско-бачванскей варианти русинского языка, хтори нормовал Гавриїл Костельник, осмеро достали тото високе припознане и мож повесц же так ведно представляю досц реални стан рускей литератури и можебуц би ше могло аж и твердзиц без фалшивей скромносци же їх діла у самим верху рускей/русинскей шветовой литератури. Могло би ше, але, уж у старту таке твердзене виволує подозривосц, уж и прето же найширша руска явносц, або предпоставени заинтересовани руски читателе не маю ані предпоставену можлівосц спознац и компаровац уровні уметніцких досягох наградзених кніжкох. Попри основней пригварки же традиция претаргнута пре неприкладну вигварку же за реализоване тей награди без потерашнього мецени нет можлівосци, гоч у мадзичаше кельо нам познате основани дзепоедни други награди, остава и пригварка способу як ше доходзело до преглашованя лауреатох. Препущоване одлучиц самим автором чи буду конкуровац за награду, чи не, руца цинь на реалносц одлукох жирия, односно реалносц валидитета награди. Найвисше цело, Конгрес, би мушело одлучиц цо зоз награду будзе далей, чи традиция муши остац а у контексту як далей унапрямовац и розвивац статус и будучносц руснацтва. Най цитирам зоз статї автора Петра Медвидя же литература єден з важних, єден з найважнейших елементох култури єдного народу, або як то при снованю Союзу Руснацох поведзене, най парафразираю руски язык то дом рускей души, а чи мож лепше будовац и допатрац тот дом як зоз литературу.

Ключни слова: руски язык, руска литература, награда Александар Духнович, предлужоване традиції, методи за финансоване премії, реалне вредноване уметніцких досягох, доступносц до ділох шицких руских авторох, варианти русинского языка.

Мирон Джуня, професор руского языка и литературы
vladobrugos@gmail.com

ОД МОЛИТВЕНІКА ПО ФАНЗИН: СУЧАСНА РУСКА ЛИТЕРАТУРА – ПРЕГЛЯД, ГЕНЕЗА, СТАТУС, ПЕРСПЕКТИВИ

На основи розполагаючих, общепознатих фактох, тот анализ вкращи дава препатрунок наставаня литературы долньожемских Русиных, од Гнатюка и Костельника и їх фундаменталней контрибуції на тоту тему. През углавним таксативним преглядом творчосци у прешлим сторочю, по политични пременки 1989. у жемох дзе русинска популяция жиє, фокус ше кладзе на '90-и роки ХХ сторочя, окреме през институційну призму яка фиксовала актуални стан. Але и виволала паралелни творчи форми за котри необхідне направиц простор у будуцих анализах.

З оглядом же за, насампредз, спомнути остатні даскельо децениї русинистика витворела напевно оптимални прогрес у сфери языка, особне сом прешвечени же би загнац вец и литературну теорию, на основи пракси, т.е. того цо видате. Медзи иншим, лебо и поготов, през взаїмну (нукашню) рецепцию, вецей як скромну, потераз. Як прилог за остатне поведзене, докладам приказ новели "Желена фатаморгана" русинскей авторки Марії Мальцовскей (лауреатки фондациї Штефана Чепи, але за друге діло).

Ключни слова: сучасна руска литература, новела "Желена фатаморгана", Мария Мальцовска, млад(ш)и авторе, виходнярске видавательство.

Др Стеван Константиновић, сарадник-истраживач

СУБЕТНОС КАО ПРЕВАРА СА ЦИЉЕМ ДЕНАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ РУСИНА

Негирање националног идентитета Русина као самосталног народа који није успео да након Првог светског рата формира националну државу довело је до тога да се Русине подводи под категорију субетноса од стране Украјинаца и њихове потенцијално експанзионистичке политике у односу на Словачку, Пољску и друге државе у којима полупризнати живе Русини под разлучитим националним именима. Како су Русини тражили излаз из те ситуације једнако је проблематичан пре 100 година као и на данашњи дан. Платили су то логорима у Аустрији, и садашњом денационализацијом коју води "украјински свесна" интелигенција.

Кључне речи: субетнос, Русини, Украјинци, Срби, Црногорци, Руси, негирање идентитета, књижевност, језик, држава.

Prof. dr Aleksandar Janković
Univerzitet u Novom Sadu
Prof. emeritus dr Prvoslav Janković
Pedagoški fakultet Sombor

OBRAZOVNO-VASPIITNE INSTITUCIJE RUSINSKOG NARODA U VOJVODINI

Rusini, kao slovenski narod, počeo se iz severoistočnih krajeva Habzburške monarhije doseljavati na prostore Vojvodine od 1751. godine. Po osnovu ugovora sa administratorom komorskih imanja. Najpre na prostor komorske pustare Velikog Krstura, a kasnije i u druga mesta Bačke, Srema i Slavonije. Godinu kada je potpisan ovaj ugovor rusinski narod svake godine obeležava kao posebno za njih značajan praznik. Pošto su Rusini ubrzo po dolasku na ove prostore počeli otvarati škole na svom jeziku, koje su najpre bile konfesionalne, zatim komunalne i, konačno, državne, pri čemu se osim brige za mlade naraštaje vodilo računa i o opismenjavanju odraslih, danas rusinski narod nema nepismenih i smatra se jednim od najobrazovanijih naroda u Vojvodini. Tome je posebno doprinela i kodifikacija rusinskog jezika 1923. godine, a onda, osim osnovnih škola (koje su najpre bile trivijalne, da bi kasnije postale dvorazredne, četvororazredne i osmorazredne) i srednjoškolske obrazovne institucije, kao i ustanove za vaspitanje predškolske dece, a onda i postojeće univerzitetsko obrazovanje rusinske populacije na Odseku za rusinistike pri Filozofskom fakultetu u Novom Sadu.

U ovom radu daje se prikaz razvoja rusinskog školstva u Vojvodini u vremenu njihovog 260-godišnjeg života i prosvetno-kulturnog razvoja u ovom prostoru. Uključujući i ulogu ostalih njihovih značajnijih institucija, a onda i uticaj na sve to pozicije koju oni u današnjoj Vojvodini, odnosno Republici Srbiji, zauzimaju kao priznata i ravnopravna narodnost ili nacionalna manjina.

Ključne reči: Rusini, Vojvodina, škola, obrazovanje.

Ирина Папуга, професорка педагогії
Нови Сад

РУСКА ГИМНАЗИЯ У РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ

Пред саму Другу шветову войну роздумовало ше о отвераню гражданской школы на руски язичу у Руским Керестуре, а 1939. року справени и окреми школски будинок за тоти наменки. Медзитим, предвойнова задумка же би ше у Руским Керестуре отворело гражданску школу у хторей би ше образовали руски дзеци после основней школы, односно на стреднім ступню витворена аж после ошлебодзенья 1945. року и як найвигоднейша форма образования школярох русской народности указала ше общеобразовна школа – Гимназия.

У напису слово о улоги и значеню образования Руснацох, зоз огляднутом на гимназийске образование, як и о улоги и значаню того ступня образования у культурним развою Руснацох. Маюци у оглядзе же Руснаци у скорейшим периодзе не мали образование на штреднім ступню надпомина ше же перша повойнова нїзша реална гимназия у Руском Керестуре облапяла висши класи основней школы. Медзитим, зоз новим организовањом основного воспитаня и образования, школского 1948/49. року престала зоз роботу нїзша гимназия у Руским Керестуре. До отвераня терашней Гимназиї як штиророчней штредней школы зоз руским наставним язичом у Руским Керестуре пришло познейше, односно 7. септембра 1970. року. Тих рокох гимназийске образование состояна часц Основней и штредней школы зоз домом школярох „Петро Кузмяк“ у Руским Керестуре и єдина є штредня школа по руски як у нас так и ширше у швецѣ.

Ключни слова: основна и штредня школа, гимназия, воспитанє о образование, просвита, школяре, школска настава, настани план и програма, наставнїки, професоре, учебнїки, школски будинок, школски рок, кабинети

Олена Папуга, професорка руского языка и литературы
Руски Керестур, Нови Сад

120 РОКИ ПРЕДШКОЛСКОГО ВИХОВАНЯ И ОБРАЗОВАНИЯ У РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ (1902-2022)

У напису слово о значности предшколского воспитания и образования на русском языке и о розвою и очуваню тих активносцох у Руским Керестуре од почетку 19. вику по нешкайши дні. Маюци у оглядзе же ше 2022. року наполнело 120 роки од початку организованих активносцох зоз дзецми предшколского возросту на русском языке, слово и о вихователькох хтори зохабели глібоки шлід у тей обласци, як о условийох за организоване воспитно-образовней роботи, о вибудови обекту, опреми и фаховей роботи вязаней за тот ступень воспитания и образования на русском мацеринским языке хтори ма вельке значене у вертикали образования на русском языке.

Ключни слова: предшколске воспитане и образование, руски язык, предшколски дзеци, виховательки, воспитачки, учительки, мацерински язык, дзецинска заградка, яшелька, воспитни групи, овода, предлужене перебуване, сликовніци, литература за дзеци

ЯЗИЧНА ОСВИДОМЕНОСЦ О ЗРОДНИХ ЯЗИКОХ

За язык панонских Руснацох хаснуем термин руски язык. Циль вигледованя бул указац же як языкова зродносц дїйствує як порушуюци фактор, на ученє языка и у вчасних рокох, кед дзецко мале. Випитовани дзеци у вигледованю жию у вецейязичним штредку, у хторим ше, медзи другима языками, бешедує и руски язык и не иду до дзединскей заградки / оводи. На основи подобносци словох у горватским и руским языку випитовани дзеци указали же з часци розумя руски язык. Резултути упуцую на то то же, кед слово о ученю странских языкох у образовно-воспитней системи, треба звекшац нагоди за ученє зродних языкох. Вигледованє указало же уж на предшколским возросту, языкова зродносц ма позитивни уплїв на ученє другого языка, односно, же дзеци розвили язичну свидомосц хтора им помага препознац подобносци медзи языками. Понеже випитовани двойо дзеци хтори рошню у вецейязичним штредку, а активно бешедую лем на єдним языку, можу ше препоручиц стратегїї потримовки двоязичносци за дзеци хтори рошню у вецейязичним штредку. Але, понеже ше у єдней зоз двох анкетованих фамелийох бешедую аж три языки, а то горватски, руски и мадярски, було би добре кед би ше гу горватскому, як языку у фамелиї и языку штредку, применела стратегия: єден родитель – єден язык, а хтору предклада Пребег-Вилке (1991). За звладованє других двох языкох, предклада ше активне водзенє дзецка до заєднїцох, медзи други дзеци, дзе ше бешедує по мадярски и по руски, на представи, як и частейши нащиви бабом и дїдом з обидвох бокох, же би запровадзели комуникацию и на других двох языкох. Понеже дзеци жию у месце у хторим ше руски язык активно бешедує, зоз студию случая, указало ше на пасивне знанє руского языка при обидвоїх дзецох.

Ключни слова: руски язык, норма, синтакса, рекция, сербски уплїв.

Dr Silvia Ilić
Pedagoški zavod Vojvodine
Dr Daliborka Purić
Pedagoški fakultet u Užicu, Univerzitet u Kragujevcu

KORIŠĆENJE IKT ALATA I POTREBE NASTAVNIKA I UČENIKA U FUNKCIJI EFIKASNE PRIMENE IKT-A U NASTAVI U OSNOVNIM ŠKOLAMA U VOJVODINI

Cilj ovog istraživanja odnosi se na mišljenje i iskustva nastavnika u vezi sa korišćenjem informaciono-komunikacionih i multimedijalnih tehnologija i interneta u nastavi u osnovnim školama, kao i na mogućnosti navedene tehnologije da unapredi nastavu, u ovom slučaju na daljinu. Takođe, ispitani su stavovi i mišljenja nastavnika i učenika o korišćenju informaciono-komunikacionih i multimedijalnih tehnologija i interneta u nastavi tokom 2022. godine. Rezultati novog istraživanja pokazuju da su te potrebe i dalje aktuelne, pri čemu 2023. godine nastavnici procenjuju da im je svaki od oblika podrške potreban u manjoj meri. Može se zaključiti da su nastavnici otvoreni za različite oblike systemske podrške za realizaciju nastave uz primenu IKT-a, ali tu podršku ne smatraju presudnom za ostvarivanje svojih profesionalnih zadataka. Sa druge strane, nastavnici visoko procenjuju potrebu za svakim od oblika podrške učenicima u nastavi u kojoj se koriste savremeni mediji, a u vezi sa kojim je ispitivano njihovo mišljenje, što je iznenađujući podatak, imajući u vidu ekspanziju primene informacione tehnologije tokom poslednje decenije, a naročito za vreme pandemije izazvane virusom Kovid-19, i naročito od strane dece i mladih. U cilju optimalne primene digitalnih medija u funkciji ostvarivanja cilja i ishoda nastave, osnaživanja nastavnika i učenika za primenu IKT-a u nastavi i učenju, kao i daljeg promišljanja različitih aspekata kvaliteta nastave u redovnim i vanrednim okolnostima, značajno bi bilo ispitati koji faktori u postpandemijskom periodu su uticali na samoprocenu potreba nastavnika, kao i na njihovu procenu učeničkih potreba za različitim oblicima podrške u vaspitnoobrazovnom procesu podržanom informaciono-komunikacionom tehnologijom. Namera je bila da se dođe do saznanja o problemima i izazovima sa kojima se zaposleni u školama suočavaju prilikom realizacije nastave uz korišćenje savremene tehnologije, kao i da se ukaže na mogućnosti za njihovo prevazilaženje. Istraživanje se može opisati kao potreba za definisanjem neophodnih promena u cilju poboljšanja postojećeg stanja u nastavnom sistemu.

Ključne reči: IKT, nastava, inovacije, nastavnici, učenici, Kovid-19.

ОЧУВАЊЕ НЕМАТЕРИЈАЛНОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА РУСИНА У ВОЈВОДИНИ

Нематеријално културно наслеђе обухвата многе елементе културе који су одавно у домену интересовања етнолога, етнографа, етномузиколога, лингвиста и других стручњака и љубитеља традиције, али оно што је ново и установљено међународно веома признатом Унесковом конвенцијом јесте однос наслеђа и оних који га негују, чувају и доживљавају као део своје културе. У питању је Конвенција о очувању нематеријалног културног наслеђа, донета у Паризу 2003. године. Према Конвенцији, носиоци наслеђа имају одлучујућу улогу у одређивању нематеријалног културног наслеђа тиме што одређену традицију, знање, вештину или обичај доживљавају као нешто што је од изузетне важности за њихов идентитет. Основни критеријуми при томе су да се наслеђе преноси с генерације на генерацију и да га одређена група људи доживљава као део своје културе.

У раду ће бити представљено шта је у протеклих 20 година, колико је прошло од усвајања Конвенције, урађено на том пољу у Војводини и које су могућности за очување русинског нематеријалног културног наслеђа у тим оквирима.

Кључне речи: нематеријално културно наслеђе, Унеско, идентитет, друштвене праксе и обичаји, занати.

Проф. др Маријана Ачански
Технолошки факултет, Универзитет у Новом Саду

ЛИПИДИ У УЗОРЦИМА БОРАНИЈЕ ГАЈЕНИМ НА ПОДРУЧЈУ ВОЈВОДИНЕ

Легуминозе (махунарке) су широко распрострањене и конзумирају се широм света због високих нутритивних вредности. Богате су протеинима, угљеним хидратима, витаминима и минералима. За разлику од житарица, легуминозе не садрже глутен, због чега су последњих година постале веома популарне у пекарској индустрији. Боранија је веома заступљена у људској исхрани на овим просторима. Иако је садржај липида у легуминозама генерално низак, липидни састав проналази своју примену у одређивању аутентичности бораније. Узорци бораније су сукупљени са усева Института за ратарство и повртарство у Новом Саду. Самлевени су и из њих су липиди екстраховани помоћу растварача хексана. Екстраховане масне киселине су дериватизоване у одговарајуће метил-естре реагенсом триметилсулфонијум-хидроксид. Узорци су анализирани на гасном хроматограму са масеним спектрометром као детектором (ГЦ-МС). Уследила је обрада добијених хроматограма са циљем да се идентификују липидне компоненте у узорцима бораније. Идентификовани су следећи липиди: C16:1, C16:0, C17:0, C18:3, C18:2, C18:1, C18:0, C20:4, C20:0, C22:0, C24:0 и сквален. Ови резултати могу послужити за одређивање аутентичности бораније. Применом линеарне дискриминантне анализе на липиде и шећере легуминоза, утврђено је потпуно раздвајање узорака бораније од осталих легуминоза.

Кључне речи: липиди, легуминозе, боранија, хроматограм.

Др Михајло Љикар

СВЕ БОЈЕ МАТЕМАТИКЕ У ФОТОГРАФИЈИ

Математика је свуда око нас. Економија је незамислива без математике: здравствени радници кажу да је хирургија – медицина, а све остало је вештачка интелигенција примењена у техници, тј. математика; грађевинарство не би могло без математичког прерачунавања; пољопривреда без премера земље, претварања хектара у јутра, ари, дулуме, ланце и дозирања семена за сетву и примене хемијских средстава. Иза свега што многи сматрају рутинском праксом лежи узбудљиви свет маште и идеја, а спектар боја у уметности и математичке идеје извиру из исте тежње за сазнањима о дубини свемира које светлопис настоји да сачува за незаборав.

У раду је обрађено како је фотографија ушла у свет уметности, интердисциплинарност, светло у фотографији, хистограм, фотографија изблиза, брзина затварача, отвор бленде и ИСО, кључне тачке на које треба обрадити пажњу приликом обраде ИСО-а, брзина затварача, сочиво, бленда и режими експозиције, јер је свет снимљен камерама светлописаца реалнији.

Кључне речи: математика, фотографија, вештачка интелигенција.

PhD Mironov Grigoriy Yuryevich
Southern Federal University, Rostov-on-Don
grigmironov@yandex.ru

THE INFLUENCE OF CONFESSIONAL MEMBERSHIP ON NATIONAL
IDENTIFICATION OF RUSINS IN VOJVODINA (SERBIA)

The influence of religion on the development of Rusin national identification in Serbia is considered. We point out that the Byzantine ceremony was important for Balkan Rusins and it was considered to be the essence of religious and national consciousness. It is concluded that the Greek Catholic Church did not give opportunity to assimilate the majority of Rusin population. Religion affected almost all the aspects of Rusins' public life. When the church lost the influence in a society, the number of the Rusin population gradually started to reduce.

Keywords: Rusins, assimilation, religion, church, identity.

ХРИШЋАНИН И ОБИЧАН (ПРИРОДАН) ЧОВЕК У КЈЕРКЕГОРОВОЈ ХРИШЋАНСКОЈ ФИЛОЗОФИЈИ И ТЕИСТИЧКОМ ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛИЗМУ

Полазећи од модификабилне људске природе, Кјеркегор истиче разлику између човека као природног (биолошког) бића и човека као хришћанина, који је постигао хришћанску егзистенцију. Најпре, хришћанин се разликује од обичног човека, јер као духовно биће надвладава ирационалност своје непосредне природе, импулсе и пориве који потичу од тела, као и од свих земаљских пожуда које га воде ка греху и егоцентризму (као антихуманим облицима ирационалног). Хришћанин према Кјеркегору постоји као „другачије биће у односу на људско, као што се људско биће разликује од звери. Хришћанин је буквално странац и ходочасник” (Kierkegaard 2002: 216).

Кјеркегор представља кључне особине хришћанина и у делу *Болест на смрт*, разликујући хришћанина од обичног човека и по начину на који доживљава граничне ситуације егзистенције, посебно у погледу на феномен смрти, пролазности и коначности. За хришћанина на пример „смрт није никако крај свега”, док га природни човек схвата као нешто најужасније и запада у страх, као патологију ирационалног.

Кључне речи: хришћанин, природан човек, егоцентризам, граничне ситуације егзистенције.

Мария Горняк
marijahornjak04@gmail.com

КСЕНИЯ АТАНАСИЄВИЧ МЕДЗИ ЕТИКУ И ФЕМИНИЗМОМ

Ксения Атанасиєвич толкує же феминизем єдноставни, по походзеню и сущности, але же при його толкованю потрошени велї неумесни слова. Указує же приходзи до комбинації непорозумєня причинох єдней ствари и жаданьох же би ше особни антипатії преруцели на социологийни план. Таки стан мала Ксения Атанасиєвич котра жила од 1894. року по 1981. рок. Може ше повесц же тота єй дефиниция феминизму и нешка актуална и цалком точна. Ксения ше през цали живот борела за себе и свой угляд у дружтве у котрим не була припозната як хтошка хто вредзи. Єй главна филозофска идея же шицки людзе маю исту сущносц и же ше особносц кадного людского существа муши почитовац. Идеї котри теди були вельо опрез свойого часу указую же толковала час у котрим нешка жиєме. Ксенийов час лем приходзи.

Ключни слова: докторка наукох, феминизем, Дьордано Бруно, право гласа женох, Филозофски фрагменти.

**ПРОГРАМА ОТРИМОВАННЯ XVII ШВЕТОВОГО
КОНГРЕСУ РУСИНОХ / РУСНАЦОХ / ЛЕМКОХ**

СВІТОВИЙ КОНГРЕС РУСИНІВ

WORLD CONGRESS OF RUSYNS

Tel.: 0036 709412149 e-mail: Lavinec2@gmail.com, tajomnik.rusin@gmail.com

Svetový Kongres Rusínov, Hlavná 50, 080 01 Prešov, SLOVENSKO

ПРОГРАМ ЗАСІДАННЯ

XVII. Світового конгресу Русинів

в днях 17. - 19. августа 2023 р.

на Філософічній факульті в Новім Саді

Дня 17. августа 2023 р. (четверь)

- 16:00 – 17:00 год. **Приход делегатів і честных гостів** до Старой Бінгулы на Пчолярське газдівство Бережні
- 17:00 год. **Вечеря**
- 19:00 – 20:00 год. **Приход делегатів і честных гостів до Нового Саду**, Руського (русиньского) культурного центра при Грекокатолицькій церквѣ свв. Петра і Павла (уліця Йована Суботіча 8)
- 20:30 год. **Отворіня выставки малярських творів** маляря Влада Нярадї в галерії Культурного центра Войводини Мілош Цырнянскі (уліця Войводи Путника 2)
- 20:45 год. **Стріча поеток і поетів**, представителів вшыткых членьских організацій Світового конгресу Русинів із домашніма поетками і поетами у КЦВ МЦ
- 20:45 год. **Перше засідання** Світової рады Світового конгресу Русинів (РКЦ Новім Саді)
- 21:00 год. **Освіжіня**
- 22:00 год. **Приход до Кампусу Універзіты в Новім Саді** (паркованя напроти Філософічній факульты, уліця Др. Зорана Діндіча 2) і уквартельованя делегатів і честных гостів до Штудентьского дому – Кампусу Універзіты в Новім Саді

СВІТОВИЙ КОНГРЕС РУСИНІВ

WORLD CONGRESS OF RUSYNS

Tel.: 0036 709412149 e-mail: Laviniec2@gmail.com, tajomnik.rusin@gmail.com

Svetový Kongres Rusínov, Hlavná 50, 080 01 Prešov, SLOVENSKO

ПРОГРАМ XVII. СВІТОВОГО КОНГРЕСУ РУСИНІВ

Дня 18. августа 2023 р. (пятниця)

- 7:00 год. Фрыштик
- 8:30 – 9:30 год. Регістрація делегатів XVII. Світового конгресу Русинів
- 9:30 год. **Перше пленарне засідання** XVII. Світового конгресу Русинів у амфітеатрі Філософичної факулты
- Русиньска гімна Вручаніє (*Я Русинь былъ, есмь и буду*)
Гімна Републіки Сербія „*Боже правди*“
Святочна гімнічна піснь Міста Новый Сад
- (У робочій президії XVII. Світового конгресу Русинів будуть члени Світової ради Світового конгресу Русинів і председкыня Світового форуму русиньской молодежи, честный председа Павел Роберт Маточій і честный член Світової ради Русинів Андрій Копча - 13 членів.)*
- 9:45 год. **Привітання делегатів і гостей**, запрошіня до президії членів Світової ради Русинів, честного председа, честного члена рады і председкыні Світового форуму русиньской молодежи
Проф. Др. Михайло Фейса
- 10:00 год. **Офіціалне одкрытя засідання** XVII. Світового конгресу Русинів
Др. Штефан Лявинець
- 10:10 год. **Вольба членів** мандатовой, волебной і пропозиційной комісії, вольба скрутаторів і двох записователів XVII. СКР
- 10:20 год. **Схваліня програму I. пленарного засідання** XVII. СКР
- 10:30 год. **Выголошіня лавреатів** Премії Василя Турока-Гетеша і Національной премії за русиньске уменя імени Івана Манайла Pro Arte Ruthenorum
Др. Штефан Лявинець і Андрій Манайло

-2-

СВІТОВИЙ КОНГРЕС РУСИНІВ

WORLD CONGRESS OF RUSYNS

Tel.: 0036 709412149 e-mail: Lavinec2@gmail.com, tajomnik.rusin@gmail.com

Svetový Kongres Rusínov, Hlavná 50, 080 01 Prešov, SLOVENSKO

- 10:45 год. Выступліня позваных гостів, приговори
- 11:00 год. Перерва на освіжіння
-
- 11:10 год. **Їднання I. пленарного засідання**
Выступліня Павла Роберта Магочія, честного председы СКР
- 11:20 год. **Справа председы СР СКР о діяльности** в роках 2021 – 2023
Др. Штефан Лявинець
- 11:40 год. **Справы членських організацій о діяльности** в роках
2021 – 2023, делегацій з Чеськой републікы, Словакії, Хорватії,
Польщі, Мадыарська, Румунії, Сербії, США і Канады, Україны і
СФРМ *(по 5 минут)*
- 12:30 год. **Справа о работі Ревізійной комісії СКР** і господаріню з
фінанціями, высловліня абсолуторія про СРР за roky 2021 – 2023
- 12,40 год. **Закончіня I. пленарного засідання XVII. СКР**
-
- 13:00 год. Навщіва Матиці сербской в Новім Саді
- 14:00 год. Обід
- 15:30 год. **Одкрытя Меджінародной научно-фаховой конференції**
„Світова русиністіка днесь і в будучности“
- 16:30 год. **Робота по секціях конгресовых комісій XVII. Світового конгресу**
Русинів
Промітаня фільму о Підкарпатю – комісія про історію СКР
- 16:30 год. **Засідання XI. Світового форуму русиньской молодежи**
- 18:30 год. Вечеря

-3-

СВІТОВИЙ КОНГРЕС РУСИНІВ

WORLD CONGRESS OF RUSYNS

Tel.: 0036 709412149 e-mail: Lavinec2@gmail.com, tajomnik.rusin@gmail.com

Svetový Kongres Rusínov, Hlavná 50, 080 01 Prešov, SLOVENSKO

- 20:00 год. Театралне представліня на русиньскім языку в Театрі молодых (Ігнята Павласа 2, Дунайський парк)
- 21:00 год. Друге засідання Світової ради Світового конгресу Русинів (в Руськім культурнім центрі)

Дня 19. августа 2023 р. (субота)

- 7:00 год. Фрыштик
- 8:30 – 9:00 год. Регістрація делегатів XVII. Світового конгресу Русинів
- 9:00 год. Друге пленарне засідання XVII. Світового конгресу Русинів у амфітеатрі Філософичной факулты в Новім Сади
- Выступліня председів комісій СКР о замірах і цілях работы на roky 2023 – 2025, і председы СФРМ (*до 5 минут*)
- 10:20 год. **Пропозиції на зміны в Штатуті** Світового конгресу Русинів
Діскусія делегатів до програму їднання XVII. СКР
- 11:00 год. Перерва на освіжіня
- 11:10 год. **Презентація кандидатів членів новой Світової рады Русинів** із коротков інформаційов о замірах работы нового члена СРР (*до 3 минут*)
- 11:50 год. **Вольбы новой СРР**, голосованя за вшыткых членів Світової рады СКР доведна
веде председа волебной комісії
- 12:00 год. Оголошіня кандидатів до Ревізійной Комісії СКР
председа волебной комісії
- 12:10 год. **Голосованя за вшыткых членів РК СКР** доведна

СВІТОВИЙ КОНГРЕС РУСИНІВ

WORLD CONGRESS OF RUSYNS

Tel.: 0036 709412149 e-mail: Lavinec2@gmail.com, tajomnik.rusin@gmail.com

Svetový Kongres Rusínov, Hlavná 50, 080 01 Prešov, SLOVENSKO

-
- 12:15 год. Оголошення кандидатів на голову Світової ради Русинів СКР
- 12:20 год. **Презентація кандидатів на голову Світової ради Русинів СКР**
(до 5 минут)
- 12:30 год. **Закончення другого пленарного засідання XVII. СКР**
Перерва на освіження
- 1
2:40 год. **Перше засідання новозведеної Світової ради** Світового конгресу Русинів і **Ревізійної комісії СКР**
- 13:10 год. **Третє пленарне засідання XVII. Світового конгресу Русинів**
- 13:10 год. **Оголошення вольби голови СКР і вольби голови Ревізійної комісії СКР**

волебна комісія і голова
- 13:20 год. **Представлення складу новозведеної Світової ради Русинів і новозведеної Ревізійної комісії СКР**

новий голова СКР
- 13:40 год. **Представлення і прийняття пунктів Резолюції** із пленарного засідання XVII. Світового конгресу Русинів

пропозиційна комісія СКР
- 14:00 год. Потвердження місця засідання XVIII. Світового конгресу Русинів

голова СКР
- 14:30 год. **Закончення програми пленарного засідання XVII. Світового конгресу Русинів**
- 14:30 год. Одход до Руського Керестура

СВІТОВИЙ КОНГРЕС РУСИНІВ
WORLD CONGRESS OF RUSYNS

Tel.: 0036 709412149 e-mail: Lavinec2@gmail.com, tajomnik.rusin@gmail.com

Svetový Kongres Rusínov, Hlavná 50, 080 01 Prešov, SLOVENSKO

15:50 год.	Обід у Лонгові (уліця Іріны Провчі)
16:50 год.	Культурно-умельцький програм в Домі культури Руський Керестур (уліця Русиньска 75)
17:50 год.	Переглядка Руського Керестура (Катедралы св. Николая, Водіця, Дні керестурской папригы і др.)
19:00 год.	Выпрываджія делегатів і гостів XVII. Світового конгресу Русинів

Світова рада Русинів, дня 28.07. 2023 р.

*Проф. Др. Михайло Фейса, вр.
председа Руськой маткы*

*Др. Штефан Лявинець,
председа Світовой рады СКР*

САДРЖАЈ / ЗМИСТ

PhD Paul R. Magocsi	
FANTASY OR REALITY? THOUGHTS ON THE FUTURE OF CARPATHO-RUSYN STUDIES	3
Проф. др Олена Дуць-Файфер	
СУЧАСНЫ РЕВІТАЛІЗАЦІЙНЫ ДІЯНЯ В ПРОСТОРИ ЛЕМКІВСКОГО ЯЗЫКА І КУЛЬТУРЫ – МОДЕЛІ, СТРАТЕГІІ, ЕФЕКТЫ	4
Проф. др Михайло Фейса	
5 ДЕЦЕНІЇ ВИУЧОВАННЯ РУСКОГО ЯЗЫКА НА УНІВЕРЗИТЕТУ У НОВИМ САДЗЕ	5
Проф. др Михаил Капраль	
СЛОВОТВОРЕННЯ ДНЕСНІЇХ ВАРІАНТУВ РУСИНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА: ПРОВБА ПОРУВНАТЕЛЬНОГО ИЗГЛЯДОВАНЯ	6
Др. Маріанна Лявинец-Угрин	
КОМЛОВШСЬКЫЙ ДІАЛЕКТ РУСИНСЬКОГО ЯЗЫКА У ЗЕРКАЛІ НАУЧНЫХ ИЗГЛЯДОВАНЬ	7
Доц. Мгр. Валерій Падык, к. н.	
ПРИЧИНЫ, ЦІЛІ И ПРІНЦЫПЫ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ «ЯЗЫЧІЯ» У ТВОРАХ КАРПАТОРУСИНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРЫ ХІХ СТОЛІТЯ	8
Prof. dr Valentina Sokolovska	
DEMOGRAFSKE ODLIKE RUSINA U VOJVODINI: PRILOG PROUČAVANJU ETNIČKIH IDENTITETSKIH KARAKTERISTIKA I JEZIČKE VITALNOSTI	9
Dr Nina Pić	
PONOVLJENO ISPITIVANJE ETNOLINGVISTIČKE VITALNOSTI RUSINA U VOJVODINI	10
Проф. др Стефана Пауновић Родић, Проф. др Далибор Соколовић	
ШТА ЗА МЕНЕ ЗНАЧИ ПОЈАМ „МАТЕРЊИ ЈЕЗИК“? (ПОГЛЕД ИЗ УГЛА РУСИНА У ВОЈВОДИНИ)	11
Проф. др Юлиан Рамач	
РОБОТА НА РУСКЕЈ ЛЕКСИКОГРАФИЈИ ИЩЕ НЕ ЗАКОНЧЕНА	12
Проф. др Канаме Окано	
СТАТУС ДА-КОНСТРУКЦИЈЕ У ЈЕЗИКУ ВОЈВОЂАНСКИХ РУСИНА	13
Мр Гелена Медеша	
ЛЕКСИЧНИ ПАРАЛЕЛИ: РУСКИ ЛИТЕРАТУРНИ ЈАЗИК И ЗЕМПЛИНСКОТЕПЛИЦКА БЕШЕДА	14

Якуб Павлак	
ПРЕДЛОЗИ СА ГЛАГОЛИМА КРЕТАЊА У РУСИНСКОМ, СРПСКОМ И ПОЉСКОМ ЈЕЗИКУ	15
Мср Зинаида Будински	
АНГЛИЦИЗМИ У БЛОГОВИХ <i>РУТЕНПРЕСА</i> / <i>РУСКОГО СЛОВА</i>	16
Проф. др Кветослава Копорова	
ОРТОЕПИЈА В РУСИНЬСКИМ ЈАЗЫКУ НА СЛОВАКІЇ	17
Мср Славица Чельовски	
РОДОВА ПЕРСПЕКТИВА У НОВЕЈ НОРМАТИВНЕЈ ЛИТЕРАТУРИ.....	18
Ирина Гарди Ковачевич	
НАГРАДУ ЗАСЛУЖУС И ДУХНОВИЧ И РУСКА ЛИТЕРАТУРА	19
Мирон Джуња	
ОД МОЛИТВЕНИКА ПО ФАНЗИН: СУЧАСНА РУСКА ЛИТЕРАТУРА – ПРЕГЛЯД, ГЕНЕЗА, СТАТУС, ПЕРСПЕКТИВИ	20
Др Стеван Константиновић	
СУБЕТНОС КАО ПРЕВАРА СА ЦИЉЕМ ДЕНАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ РУСИНА	21
Prof. dr Aleksandar Janković, Prof. emeritus dr Prvoslav Janković	
ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ РУСНСКОГ НАРОДА У ВОЈВОДИНИ.....	22
Ирина Папуга, професорка педагогії	
РУСКА ГИМНАЗИЈА У РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ.....	23
Олена Папуга	
120 РОКИ ПРЕДШКОЛСКОГО ВИХОВАНЈА И ОБРАЗОВАЊА У РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ (1902-2022)	24
Мср Ивона Гнатко	
ЈАЗИЧНА ОСВИДОМЕНОСЦ О ЗРОДНИХ ЈАЗИКОХ.....	25
Dr Silvia Ilić, Dr Daliborka Purić	
КОРИЋЕНЈЕ ИКТ АЛАТА И ПОТРЕБЕ НАСТАВНИКА И УЋЕНИКА У ФУНКЦИЈИ ЕФИКАСНЕ ПРИМЕНЕ ИКТ-А У НАСТАВИ У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА У ВОЈВОДИНИ	26
Татјана Бугарски	
ОЧУВАЊЕ НЕМАТЕРИЈАЛНОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА РУСИНА У ВОЈВОДИНИ.....	27
Проф. др Маријана Ачански	
ЛИПИДИ У УЗОРЦИМА БОРАНИЈЕ ГАЈЕНИМ НА ПОДРУЧЈУ ВОЈВОДИНЕ	28
Др Михајло Љикар	
СВЕ БОЈЕ МАТЕМАТИКЕ У ФОТОГРАФИЈИ.....	29

PhD Mironov Grigoriy Yuryevich

THE INFLUENCE OF CONFESSIONAL MEMBERSHIP ON NATIONAL
IDENTIFICATION OF RUSINS IN VOJVODINA (SERBIA).....30

др Валентина Чизмар

ХРИШЋАНИН И ОБИЧАН (ПРИРОДАН) ЧОВЕК У КЈЕРКЕГОРОВОЈ
ХРИШЋАНСКОЈ ФИЛОЗОФИЈИ И ТЕИСТИЧКОМ ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛИЗМУ31

Мария Горняк

КСЕНИЯ АТАНАСИЈЕВИЧ МЕДЗИ ЕТИКУ И ФЕМИНИЗМОМ32

ПРОГРАМА ОТРИМОВАЊА XVII ШВЕТОВОГО КОНГРЕСУ РУСИНОХ /
РУСНАЦОХ / ЛЕМКОХ33

Одржавање Међународне научно-стручне конференције је суфинансирао Покрајински секретаријат за високо образовање и научноистраживачку делатност.

Отримоване Медзинародней науково-фаховей конференцији софинансовал Покрајински секретаријат за високе образовање и наукововигледовацку діялносц.

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ НОВИ САД
21000 Нови Сад
Др Зорана Ђинђића 2
www.ff.uns.ac.rs

Електронско издање

<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-770-3>

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

811.161.1+821.161.1

САВРЕМЕНА русинистика данас и у будућности : књига сажетака
[Електронски извор] = Сучасна русинистика нешка и у будућности : књижка
абстрактох / [организатор] Филозофски факултет у Новом Саду ; главни уредник
Михајло Фејса. - Нови Сад : Филозофски факултет, 2023

Начин приступа (URL): <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-770-3>. -
Међународна научно-стручна конференција... [одржана] 17. до 19. 8. 2023. године на
Филозофском факултету у Новом Саду --> колофон

ISBN 978-86-6065-770-3

а) Русинистика

COBISS.SR-ID 121937929